

Alligevel har »Ahnenerbe« en vis betydning som udtryk for en særlig side af den nationalsocialistiske ideologi, nemlig dyrkelsen og udnyttelsen af fortiden. Selve ordet »Ahnenerbe« udtrykker dette, idet det betyder: »Bewusstmachung und Neuschöpfung vermeitlicher Werte aus der längst vergangenen Welt der germanischen Altvorderen und Nutzbarmachung des so gewonnenen »Erbes« auf der praktisch-ideologischen Ebene des nationalsozialistischen Alltags« (s. 7). På basis af den forsvømmede nationalsocialistiske ideologi tog organet en række forskningsopgaver op, der bestemt ikke led af mangel på indfald. Først og fremmest siger »Ahnenerbe« og dets forskningsopgaver dog noget om dette fænomen Himmler, idet det ofte måtte beskæftige sig med spørgsmål, der var resultatet af dennes øjeblikkelige indskydelser, f. eks. lige fra at vaske guld ud af de tyske floder til at analysere Koranen med henblik på at finde skriftsteder, der kunne tolkes som antydende en fører Hitlers komme. I de nævnte tilfælde var forskningen dog resultatløs; til gengæld kom der til andre tider sågar morsomme ting ud af det. Bogen er rig på bizarre og lystige detaljer, hvis konsekvenser dog ikke altid var lige så lystige, detaljer, der bidrager til at forme billedet af Himmler, denne kombination af en »lasterhafter Pornograph und ordnender Bürokrat«, som Kater udtrykker det (s. 236).

Kater mener osse at kunne bruge »Ahnenerbe«-institutionen som eksempel til at give en karakteristik af SS-statens struktur. I forlængelse af Höhne og Hans Mommsen er Kater af den opfattelse, at SS-imperiet ikke var nogen sluttet, monolitisk enhed, men en »stat« præget af institutionelt kaos og intern rivalisering, hvilket bevirkede, at Himmler efterhånden mistede overblikket over sit rige. »Ahnenerbe« forekommer dog at være af for ringe betydning til i sig selv at kunne sige noget om dette; det var og forblev, hvad Kater kalder en slags grim ælling inden for SS-staten.

Det synes berettiget at indvende, at Kater har overdimensioneret »Ahnenerbe« og dets faktiske betydning, hvilket måske hænger sammen med, at forf. tildeler den nationalsocialistiske ideologi en for stor og for forpligtende rolle i det III. Rige. Ideologien havde en udpræget funktionel rolle. »Ahnenerbe« har en værdi som udtryk for en politisk og kulturpolitisk ambition hos Himmler; dette aspekt ville dog have fremstået klarere, hvis Kater havde udeladt en del af de alt for mange betydningsløse og ret ligegyldige detaljer og data angående institutionen »Ahnenerbe«, der fylder op i en ellers velskrevet, lidt kuriøs og utroligt veldokumenteret bog.

Karl Christian Lammers

Horst Rohde: Das deutsche Wehrmachttransportwesen im Zweiten Weltkrieg. Entstehung – Organisation – Aufgaben. Beiträge zur Militär- und Kriegsgeschichte, Band 12. Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1971. 439 sider. DM 58.-.

Forfatteren, der i Bundeswehr har erhvervet de fornødne transporttekniske kvalifikationer, har med denne undersøgelse af værnemagtstransportvæsenets oprindelse, udvikling, organisation og opgaver leveret et grundigt og dygtigt gennemført, men ikke letlæst bidrag til den militære logistik historie. Han byg-

ger på materiale i vesttyske arkiver (Militärarchiv Freiburg, Bundesarchiv Koblenz, Bundesbahndirektion Köln), på oplysninger og meddelelser fra en lang række aktører samt på den foreliggende litteratur. Det meget omfattende, men alligevel desværre fragmentariske materiale er dygtigt udnyttet.

Transportvæsenet vil i denne bog først og fremmest sige jernbanerne. Rohde ofrer ikke megen plads på andre transportformer (søtransport, kanal- og flodtransport, automobil- og lufttransport), dels fordi de før den anden verdenskrig spillede en meget ringe militær rolle, dels fordi de også under denne krig kun var af sekundær betydning for militæret (i særdeleshed kunne bilerne slet ikke leve op til de tyske forventninger) og endvidere hørte under andre ressorts end »das Wehrmachttransportwesen«. Rohde redegør for jernbanernes betydning for det militære transportvæsen tilbage fra deres opståen. (Allerede 1837 blev det i Preussen befalet, at hærens interesser skulle tilgodeses ved alle baneprojekter). Han skildrer det militære transportvæsen frem gennem tiden med den første verdenskrig som det store højdepunkt med et gnidningsløst samarbejde mellem de civile baneinstanser og de militære instanser – »ein beinahe vollkommener Zustand« i modsætning til sidenhen.

Det eneste, men til gengæld særdeles fremtrædende menneske i bogen er general Rudolf Gercke, Chef des Transportwesens under den anden verdenskrig. Han fremtræder gennem skildringen som en enkeltsporet personlighed, for hvem livets mening bestod i militære transporter, og som en kantet administrator, der ikke i utide viste skånsel nedefter eller føjelighed opefter, og som yderligere inden for sit område ville gøre og bestemme alting selv. Han fik vitterligt også togene til at rulle for sejren, men prisen var en stærk centralisering af alle beslutninger, manglende koordination med andre transportinstanser (som overalt i det tredje rige var der også på dette område »Kompetenzwirrarr«) og stadige rivninger med de civile instanser i Deutsche Reichsbahn.

Rohde omtaler i korte afsnit de allieredes luftkamp mod banerne og partisanangrebene (s. 178 ff.), men har desværre ikke kunnet give noget selvstændigt bidrag til disse problemer. Hans kilder er allerede kendte fremstillinger, og hans betragtninger om flyvevåbnets og partisanernes betydning for transportvæsenet derfor uden selvstændig værdi. Derimod fremlægger han et interessant materiale om opmarchen mod Polen i 1939 og mod Sovjetunionen i 1941.

Rohde konkluderer, at på det område, som Gercke var ansvarlig for, blev de stillede krav også honoreret. I intet tilfælde kom det til et operativt sammenbrud, fordi jernbanerne svigtede. Men det kostede bestandige improviseringer, der blev slidt hårdt på personellet, og transportkapacitetens utilstrækkelighed gik ud over de løbende forsyninger og tilførsler.

En række bilag forøger bogens værdi.

Aage Trommer

I neutral havn. Årsskrift for Frihedsmuseets Venner 1973. København, 1973.
48 sider. Ill. 10,- kr.

Foreningen »Frihedsmuseets Venner«, der stiftedes i januar 1972 som støtteforening for Frihedsmuseet og for »på alle måder at fremme interessen for